

Verslag van de Verkenner

Geachte leden,

In februari jl. werd ik benaderd door de BoerBurgerBeweging (BBB) met de vraag of ik eventueel bereid zou zijn op te treden als verkenner voor het geval de BBB na de Provinciale Staten verkiezingen van 15 maart 2023 in één van de provincies de grootste zou worden. Ik heb daarop positief gereageerd.

De uitslag van de verkiezingen van 15 maart laat zien dat de BoerBurgerBeweging in de provincie Noord-Holland numeriek het grootste aantal stemmen heeft verworven en daarmee qua zetels, samen met de VVD, de grootste fractie in de Staten is. Na afloop van de lijsttrekkersbijeenkomst op 18 maart heeft de BBB mij gevraagd verkennende gesprekken te voeren met alle fracties. Doel van deze verkennende gesprekken is om te bezien welke mogelijkheden er zijn om te komen tot de vorming van een nieuw college van Gedeputeerde Staten. De aan mij verstrekte opdracht luidde als volgt:

1. Welke duiding wordt gegeven aan de verkiezingsuitslag?
2. Welke programmatische overeenkomsten (en sterk uiteenlopende verschillen) worden geconstateerd in de verkiezingsprogramma's?
3. Welke coalitie doet recht aan de verkiezingsuitslag?
4. Welke mogelijkheden worden met inbegrip van proces, inhoud en relatie gezien voor de vorming van een stabiele meerderheidscoalitie en de samenstelling van een nieuw college van Gedeputeerde Staten?

Werkwijze

Ik ben mijn opdracht begonnen op 20 maart met een kennismaking met het ambtelijk team dat is vrijgesteld om mij te ondersteunen. Ik hecht eraan om vanaf deze plaats te vermelden dat ik met het team op een professionele, constructieve en plezierige wijze heb kunnen samenwerken.

Ik heb mijn opdracht zo opgevat dat het van belang is om zonder dralen aan de slag te gaan en de vaart erin te houden teneinde op vlotte wijze voor de provincie Noord-Holland de mogelijkheden te creëren voor de samenstelling

van een nieuw college van Gedeputeerde Staten, in het belang van de bevolking, in het belang van de provincie.

In mijn brief van 28 maart heb ik u laten weten dat ik in de periode van 22 tot en met 27 maart verkennende gesprekken heb gevoerd met alle partijen.

Daarnaast heb ik op 22 maart gesproken met de Commissaris van de Koning en op 27 maart met de Statengriffier.

Op 30 maart heb ik, zoals aangekondigd in mijn brief van 28 maart, nogmaals gesproken met de vertegenwoordigers van de vier grootste partijen, te weten BBB, VVD, GroenLinks (GL), PvdA.

Uw Staten debatteerden op 29 maart in algemene zin over de duiding van de verkiezingsuitslag.

- Alle partijen kwamen, op één uitzondering na wegens ziekte, met twee personen.
- De gesprekken waren vertrouwelijk. Dit werd steeds door mij bij aanvang van het gesprek benadrukt.
- Van de gesprekken werd verslag opgemaakt. Het verslag is steeds ter goedkeuring aan de desbetreffende partij voorgelegd, met mogelijkheid van correcties.
- Voor ieder gesprek was drie kwartier uitgetrokken.
- Alle gesprekken vonden plaats op het Provinciehuis in Haarlem.

Mijn wens om de vaart erin te houden werd door iedereen onderschreven. Ik heb het zeer gewaardeerd dat ik met alle partijen, enkele zelfs tweemaal, open en constructief het gesprek heb kunnen voeren.

Algemeen beeld

Duiding verkiezingsuitslag

Mijn vertrekpunt voor de gesprekken vormde vanzelfsprekend de uitslag van de verkiezingen, meer specifiek de zetelverdeling in de Staten. Daarbij heb ik me ervan vergewist:

- Welke fracties het grootst zijn geworden in zetelaantal in Provinciale Staten.
- Welke fracties in zetelaantal gelijk zijn in grootte.
- Welke fracties zetels hebben gewonnen, verloren of gelijk zijn gebleven.

BBB	8		PVV	3
VVD	8		Volt	2
GROENLINKS	7		CDA	2
PvdA	7		Forum voor Democratie	2
D66	4		SP	2
Partij voor de Dieren	4		50PLUS	2
JA21	3		ChristenUnie	1

De verkiezingsuitslag laat een grote winst zien voor de BBB en ook winst voor enkele andere nieuwe partijen in de Staten. Sommige partijen die reeds deel uitmaakten van de Staten hebben één of meer zetels verloren, andere hebben een enkele zetel gewonnen. Ik constateer dat de partijen die deel uitmaken van het huidige college in totaal 5 zetels verloren hebben en één zetel gewonnen.

Resultaat van de verkiezingsuitslag geeft het volgende beeld: een nipte minderheid van de partijen is meer ter linkerzijde van het politieke spectrum georiënteerd – ik reken daartoe de partijen GL, PvdA, D66, Partij voor de Dieren, Volt, SP, CU, in totaal 27 zetels -, een nipte meerderheid meer ter rechterzijde – ik reken daartoe BBB, VVD, Ja21, PVV, CDA, FvD, 50+, in totaal 28 zetels.

In theorie lijkt daarmee in de Staten een meerderheid over de linkerzijde net niet mogelijk, een meerderheid over de rechterzijde net wel. Maar zoals gezegd, slechts in theorie want een dergelijke constellatie zou in hoge mate instabiel zijn. Mijn conclusie is dan ook dat in de Staten de verhouding *fifty-fifty* is, hetgeen een leidraad zou kunnen zijn voor een nieuw te vormen college.

Uitkomst gesprekken in algemene zin

De gesprekken zijn in positieve zin verlopen. Geen der partijen sloot een andere partij uit. Slechts in één enkel geval werd een voorbehoud gemaakt ten aanzien van de rechtsstatelijkheid van een partij.

De algehele strekking van de gesprekken is dat de verkiezingsuitslag een krachtig signaal van de kiezer is. Een signaal waaraan niet kan worden voorbijgegaan. De kiezer voelt zich niet gehoord, de kiezer voelt zich niet betrokken bij het reilen en zeilen van de provincie.

Een overgrote meerderheid van de partijen vindt het daarom wenselijk dat recht wordt gedaan aan de verkiezingsuitslag en dat BBB deel uitmaakt van het nieuwe college. Daarmee wordt recht gedaan aan het signaal van de kiezer. Daarmee kan ook het vertrouwen van de kiezer in de politiek hersteld worden, onder het motto: “er is naar ons geluisterd, men is niet doof.” Bovendien

verwacht de kiezer een provincie die de grote opgaven samen met de inwoners oppakt.

Stikstof en natuur als onderdeel van het landelijk gebied, financiën, wonen, klimaat, mobiliteit, leefbaarheid en bereikbaarheid landelijk gebied, Tata Steel en Schiphol werden door alle partijen in de gesprekken als belangrijke dossiers naar voren gebracht. Over deze onderwerpen zouden dus in elk geval in een coalitieakkoord afspraken moeten worden gemaakt. Van de kant van de BBB werden de voor de BBB uiterst belangrijke onderwerpen naar voren gebracht, namelijk 2030 moet van tafel en geen gedwongen uitkoop.

Vrijwel alle partijen spraken een voorkeur uit voor een akkoord op hoofdlijnen, met de kanttekening dat op een enkel 'gevoelig' dossier meer gedetailleerde afspraken wenselijk zouden kunnen zijn. Een enkele fractie pleitte voor een breed Statenakkoord. Daarbij kan per dossier naar wisselende meerderheden worden gezocht. Alle partijen benadrukten het belang van een stabiel college.

Uitkomst gesprekken tweede ronde

Voor een tweede ronde van gesprekken tijdens mijn verkenning heb ik specifiek de vier grootste partijen in de Staten uitgenodigd, namelijk BBB, VVD, GL en PvdA. De reden hiervoor was dat ik meen dat juist deze vier partijen met elkaar in staat zouden moeten worden geacht een stabiel college te vormen dat een afspiegeling is van de *fifty-fifty* verhoudingen in de Staten. Bovendien verenigen deze vier partijen wat betreft hun kiezers in zich de beide kenmerkende aspecten van de provincie Noord-Holland. Namelijk enerzijds het weidse, uitgestrekte platteland en het buitengebied en anderzijds enkele grote stedelijke agglomeraties.

Het valt niet te ontkennen - en dat is mij ook weer tijdens de gesprekken gebleken - dat programmatisch aan de ene kant met name GL en aan de andere kant BBB en daarbij ook VVD nogal ver uit elkaar staan.

Gezien de nieuwe politieke realiteit is er een band tussen PvdA en GL, in de zin dat beide partijen weliswaar zelfstandige partijen zijn en blijven in de Staten, maar wel zoveel als mogelijk gezamenlijk optrekken.

Door met name GL en PvdA is een voorkeur uitgesproken om ook D66 bij een coalitievorming van de vier grote partijen te betrekken, zodat er dus met vijf partijen gesproken wordt. Reden hiervoor is volgens deze partijen een comfortabeler meerderheid in de Staten. Overigens sprak ook de VVD in het eerste gesprek dat ik met deze partij had een voorkeur uit D66 bij de coalitievorming te betrekken.

Van de zijde van GL is ook een voorkeur voor de Partij voor de Dieren uitgesproken.

De uitkomst van de gesprekken in tweede ronde is: alle vier partijen zijn bereid en gemotiveerd om coalitiebesprekingen met elkaar aan te gaan.

Opties

Op basis van de gevoerde gesprekken zie ik twee mogelijkheden om te komen tot een stabiele meerderheidscoalitie.

1. Een coalitie van de vier grootste partijen: BBB, VVD, PvdA en GL.
 - Deze coalitie kan rekenen op een meerderheid van 30 zetels.
 - Deze coalitie doet recht aan de verkiezingsuitslag
 - Deze coalitie is een afspiegeling van de politieke verhoudingen in de Staten
 - Deze coalitie is een afspiegeling van het landelijke en stedelijke karakter van de provincie Noord-Holland.

De programmatische verschillen zijn mijns inziens weliswaar groot, maar overbrugbaar als alle partijen stappen willen zetten in het belang van de provincie en haar inwoners. Alle vier partijen hebben aangegeven zich te willen inzetten in het belang van de inwoners van Noord-Holland.

Ik acht het geen optie om D66 bij een coalitie met de vier grote partijen te betrekken. Deelname van D66 zou betekenen dat de huidige coalitie wordt voortgezet met een 'stukje' BBB erbij, als die partij daartoe al bereid zou zijn en dat betwijfel ik in hoge mate. Dat doet geen recht aan de verkiezingsuitslag en is niet bevorderlijk voor het vertrouwen van de burger in de politiek.

2. Een coalitie van BBB, VVD, PvdA, D66 en CDA.
 - Deze coalitie heeft een meerderheid van 29 zetels.
 - Deze coalitie doet recht aan de verkiezingsuitslag.
 - De programmatische verschillen lijken kleiner.
 - Deze coalitie doet recht aan de politieke verhoudingen in de Staten.
 - Deze coalitie verenigt het landelijke en stedelijke karakter van de provincie Noord-Holland in zich.

Aanvankelijk meende ik dat deze optie de meest aantrekkelijke en meest kansrijke voor een nieuw te vormen college van Gedeputeerde Staten zou zijn. Echter, een niet onbelangrijke factor in deze optie voor een coalitie is dat ik geen rekening houd met de politieke realiteit van de band tussen PvdA en GL. Nu deze er is, lijkt voor deze coalitie naar het zich laat aanzien geen informatieproces mogelijk.

Advies

Alles overziend en gehoord hebbend adviseer ik het volgende:

- I. Onderzoek in de informatiefase of een coalitie gevormd kan worden door BBB, VVD, PvdA en GL. Van belang is daarbij dat deze coalitie , gelet op inhoud en relaties, gedragen kan worden door een stabiele meerderheid.
- II. De vier partijen gaan in eerste instantie het gesprek aan over de hoofddossiers, te weten: stikstof en natuur als onderdeel van het landelijk gebied, wonen, klimaat , financiën.
- III. Om recht te doen aan de verschillen tussen de onderhandelende partijen lijkt het mij wenselijk om twee informateurs te benoemen.

Ik realiseer mij dat de uitslag van de verkiezingen in Noord-Holland een uitdaging vormt voor de collegevorming. Tegelijkertijd beluister ik in alle gesprekken die ik heb gevoerd de wil om de opgaven in Noord-Holland voortvarend aan te pakken. Ik roep de onderhandelende partijen dan ook op gehoor te geven aan het signaal van de kiezer en zowel politieke daadkracht te tonen als de nodige stappen te zetten om er samen uit te komen.

Vanzelfsprekend ben ik bereid dit advies in uw Staten toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Ankie Broekers-Knol